

INFORMÁCIA O PRIEBEHU A VÝSLEDKOCH MIMORIADNEHO ZASADNUTIA EURÓPSKEJ RADY V DŇOCH 1. A 2. OKTÓBRA 2020 V BRUSELI

V dňoch **1. a 2. októbra 2020** sa v Bruseli uskutočnilo **mimoriadne zasadnutie Európskej rady**. Delegáciu Slovenskej republiky na týchto rokovaníach viedol **predseda vlády Slovenskej republiky I. Matovič**.

1. ZHRNUTIE

Predmetom prvého dňa mimoriadneho zasadnutia Európskej rady boli zahraničnopolitické témy. Prvou a z časového hľadiska najdlhšie diskutovanou témou boli vzťahy s **Tureckom** v kontexte **situácie vo východnom Stredomorí**. Lídri sa následne venovali debate o **Bielorusku** a schválili zavedenie sankčných opatrení voči predstaviteľom režimu, ktorí sa podieľali na manipulácii nedávnych prezidentských volieb. Členovia Európskej rady taktiež diskutovali o európskej reakcii na eskaláciu konfliktu v **Náhornom Karabachu** ako aj na **otravu A. Navalného**. Medzi zahraničnými témami figurovali aj vzťahy **EÚ s Čínou**, lídri sa zhodli na návrhu znenia záverov. Ku vzťahom s Čínou sa lídri opätovne vrátia už na novembrovom neformálnom samite v Berlíne.

Druhý deň rokovaní odštartovala téma **koordinácie v súvislosti s druhou vlnou šírenia ochorenia Covid-19**. Táto téma pôvodne na agende samitu nefigurovala, no vzhľadom na zhoršujúcu sa epidemiologickú situáciu bola premetom debaty lídrov. Po polročnom odklade z dôvodu pandémie sa na program zasadnutia lídrov dostali **ekonomické témy – jednotný trh, priemyselná politika a digitálna agenda**. Zástupcovia členských štátov sa však nevyhli ani krátkej diskusii k medziinštitucionálnym rokovaniam o finálnej podobe **viacročného finančného rámca na roky 2021 až 2027**. V rámci posledného substantívneho bodu mimoriadneho zasadnutia lídrov predsedníčka Európskej komisie U. von der Leyenová informovala o dynamike v rokovaníach **o budúcich vzťahoch medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom**. Na záver zasadnutia informoval Ch. Michel o **návrhu agendy práce Európskej rady** na najbližšie obdobie.

2. PRIEBEH ROKOVANIA

Stretnutie predsedov vlád krajín V4

Pred začiatkom samitu lídrov sa uskutočnilo tradičné koordinačné stretnutie **predseda vlád krajín V4**, na ktorom si premiéri vymenili pozície k jednotlivým témam samitu. Počas samitu sa konalo aj spoločné **stretnutie predsedov vlád krajín V4** s partnermi z **Grécka, Talianska, Portugalska a Španielska**.

Mimoriadne zasadnutie Európskej rady (1. -2.10.2020)

Úvod zasadnutia patrila tradične prejavu **predseda Európskeho parlamentu D. Sassoliho**. Prezentoval pozície Európskeho parlamentu k širokému spektru európskych tém, no najsilnejšie zarezovalo jeho jasné ohradenie sa voči obvineniam, že Európsky parlament blokuje pokrok v rokovaníach o finálnej podobe viacročného finančného rámca na roky 2021 až 2027. Za dôvod zdržania označil nie návrhy parlamentu, ktoré sú podľa predsedu Sassoliho v záujme európskych občanov, ale práve chýbajúce protinávrhy zo strany Rady EÚ. V úplnom závere svojho vystúpenia vyzval lídrov na dosiahnutie dohody o štarte Konferencie o budúcnosti Európy už na ďalšom zasadnutí Európskej rady. **Zvyšku prvého dňa** mimoriadneho zasadnutia členovia Európskej rady dominovali **zahraničnopolitické témy**.

Predseda Európskej rady Ch. Michel sa tesne pre začiatkom samitu rozhodol zmeniť poradie agendy oproti pôvodnému plánu a prvou témou rokovania lídrov bolo **Turecko v kontexte situácie vo Východnom Stredomorí**. Urobil tak vzhľadom na potrebu nájdania dohody na prístupe k Turecku, ktorou niektoré členské štáty podmieňovali pokrok v iných zahraničnopolitických témach.

Zástupcovia členských štátov vyjadrili **solidaritu s Gréckom a Cyprom**. Závery k tejto téme sa po náročnej diskusii nesú v dvoch líniách. Na jednej strane obsahujú záväzok využiť v prípade ďalších jednostranných nelegálnych akcií Turecka všetky nástroje vrátane sankcií na ich zastavenie a vrátiť sa k téme na zasadnutí Európskej rady v decembri, na ktorom v prípade potreby bude možnosť prijať náležité rozhodnutia. Na strane druhej obsahujú závery odkaz na pozitívnu agendu medzi EÚ a Tureckom a to zámer modernizovať vzájomnú colnú úniu, zintenzívniť obchodnú výmenu a spolupracovať v oblasti migrácie.

Predseda vlády Slovenskej republiky I. Matovič apeloval na solidaritu s Gréckom a Cyprom a zdôraznil význam dodržiavania medzinárodného práva. Poukázal na to, že EÚ musí v prípade jeho porušenia vyvolať dôsledky.

Následne sa pozornosť lídrov upriamila na situáciu v **Bielorusku**. Európska rada v záveroch neuznáva výsledky prezidentských volieb a odsudzuje násilie bieloruských orgánov voči demonštrantom ako aj ich zastrašovanie, svojvoľné zatýkanie a zadržiavanie. Európska rada vyzvala Európsku komisiu na prípravu komplexného plánu pre hospodársku podporu pre demokratické Bielorusko. Členovia Európskej rady po viacerých neúspešných pokusoch v Rade EÚ napokon politicky odsúhlasili zavedenie sankčných opatrení, na čo Rada EÚ reagovala ich okamžitým formálnym prijatím. Na sankčný zoznam bolo zaradených 40 osôb, ktoré sa podieľali na manipulácii nedávnych prezidentských volieb. Sankcie zahŕňajú cestovné obmedzenia a zmrazenie majetku. Napriek výzvam niekoľkých členských štátov nebol na sankčný zoznam zaradený A. Lukašenko. Zoznam sankcionovaných osôb bude pravidelne prehodnocovaný. Vzhľadom na priebeh diskusie lídrov je zrejmé, že viaceré členské štáty budú iniciovať aj zaradenie A. Lukašenka a osôb z jeho najbližšieho okolia na sankčný zoznam.

Na programe mimoriadneho zasadnutia členov Európskej rady bola tiež európska reakcia na prípad **otravy A. Navalného**. Na úvod diskusie nemecká kancelárka A. Merkelová bližšie informovala lídrov o tomto prípade. Poukázala na nadchádzajúcu správu Organizácie pre zákaz chemických zbraní (OPCW), na základe ktorej by mali byť k dispozícii bližšie informácie. Podotkla, že je následne potrebné sa k tejto téme vrátiť. Medzi lídrami panovala všeobecná zhoda na tom, aby bola táto téma zaradená na riadne zasadnutie členov Európskej rady v dňoch 15. a 16. októbra 2020.

Lídri sa zhodli na záveroch k **situácii v Náhornom Karabachu**. Vyzvali v nich na okamžité zastavenie násilností v Náhornom Karabachu a zároveň vyzvali zúčastnené strany, aby sa zaviazali k mierovému urovneniu konfliktu. Európska rada taktiež vyjadrila podporu spolupredsedom Minskej skupiny Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) a požiadala vysokého predstaviteľa EÚ pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku J. Borrellu o hľadanie spôsobu, akým môže Európska únia podporiť proces urovnenia konfliktu.

Diskusiou ku **vzťahom medzi Čínou a Európskou úniou** bola časovo limitovaná. Európska rada však odsúhlasila text záverov k tejto téme, v ktorých akcentuje potrebu obnoviť rovnováhu v hospodárskych vzťahoch, ale nevyhýba sa aj téme ochrany ľudských práv a práv menšín. Dňa 16. novembra 2020 je v Berlíne naplánované neformálne zasadnutie členov Európskej rady, predmetom ktorého budú práve vzťahy s Čínou s dôrazom na uzavretie komplexnej investičnej dohody.

Druhý deň mimoriadneho zasadnutia Európskej rady začal témou **koordinácie v súvislosti s druhou vlnou šírenia ochorenia Covid-19**. Táto téma pôvodne na agende samitu nefigurovala, avšak vzhľadom na zhoršujúcu sa epidemiologickú situáciu bolo žiadúce ju riešiť a vyslať tak signál občanom, že sa jedná o prioritnú tému. Na úvod **Európska komisia** poskytla informáciu o súčasnej situácii a jej snahách o koordináciu protiepidemiologických opatrení naprieč členskými štátmi. Faktom však zostáva, že oblasť zdravotníctva je súčasťou národných kompetencií členských štátov. Predsedníčka Európskej komisie U. von der Leyenová sa venovala aj súčasnému stavu vývoja vakcíny proti novému koronavírusu a informovala o rokovaníach s farmaceutickými spoločnosťami. V tejto súvislosti vyzvala lídrov na diskusiu ohľadom prípravy na distribúciu vakcín a stanovenie prioritných skupín, ku ktorým je potrebné vakcínu dostať najskôr, čo lídri v následnej diskusii podporili.

Zo strany **zástupcov členských štátov** zaznela tiež podpora pre lepšie zosúladenie označovania rizikových regiónov, uznávanie testov medzi členskými krajinami a stanovenie jednotnej dĺžky karantény. Viacerí lídri poukázali na potrebu práce s verejnosťou, ktorá v čoraz väčšej miere prestáva byť zodpovedná v dodržiavaní základných epidemiologických opatrení z dôvodu dlhodobej psychickej záťaže, túžbe po návrate k normálnemu životu, ale aj pod vplyvom dezinformačných kampaní. Opätovné uzatváranie európskej ekonomiky prevažná väčšina lídrov odmieta a je preto ochotná sa téme pandemickej koordinácie venovať aj na každom spoločnom zasadnutí.

Predseda vlády Slovenskej republiky I. Matovič sa vyslovil za silnejšiu koordinačnú úlohu Európskej únie v zvládaní boja s pandémiou. Upozornil na psychologickú únavu v spoločnosti a rastúci dezinformačný podporovaný trend, pod vplyvom ktorého ľudia prestávajú považovať ochorenie Covid-19 za vážne ohrozenie zdravia. K distribúcii vakcín uviedol, že EÚ musí pri ich spoločnej distribúcii myslieť aj na kandidátske krajiny a Bielorusko.

Predseda Európskej rady Ch. Michel na záver diskusie pripomenul, že na stole už je návrh koordinácie opatrení z dielne Európskej komisie a nemeckého predsedníctva v Rade EÚ, o ktorom v súčasnosti členské štáty rokujú na pôde Rady EÚ. Za kľúčové označil, aby sa členské štáty následne dohodnutých odporúčaní držali.

V rámci balíka **ekonomických tém** sa lídri bezproblémovo zhodli na texte záverov. Je to dôkazom spoločného odhodlania členských štátov dobudovať jednotný trh, posilniť európsku priemyselnú základňu a pokračovať v digitálnej transformácii. Ku konceptu strategickej autonómie, ktorý sa počas celosvetovej pandémie ukázal ako dôležitý pre budovanie odolnosti EÚ v budúcich krízových situáciách, sa lídri vrátia počas niektorého z nasledujúcich spoločných stretnutí. Nateraz sa zhodli na potrebe vyváženosti strategickej autonómie EÚ a zachovania otvorenej ekonomiky, čo je v súlade so základnou líniou SR.

Lídri sa nevyhli ani krátkej diskusii k medziinštitucionálnym rokovaniam o finálnej podobe **viacročného finančného rámca na roky 2021 až 2027**. Nemecká spolková kancelárka A. Merkelová v mene nemeckého predsedníctva v Rade EÚ informovala o jej stretnutí s predsedom Európskeho parlamentu D. Sassolim, na ktorom ju informoval, že Európsky parlament bude konať rýchlo. A. Merkelová verí v pokrok v rokovaníach do riadneho zasadnutia Európskej rady v polovici októbra. Zahrnutie kondicionality k dodržiavaniu zásad právneho štátu do dohody o budúcej finančnej perspektíve EÚ naďalej lídrov rozdeľuje. K tejto téme sa preto ešte vrátia.

V rámci posledného substantívneho bodu mimoriadneho zasadnutia lídrov predsedníčka Európskej komisie U. von der Leyenová informovala o dynamike v **rokovaníach o budúcich vzťahoch medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom**, osobitne k začatiu konania o porušení Dohody o vystúpení zo strany Spojeného kráľovstva. Vyjednávania sú naďalej mimoriadne

náročné najmä v téme rybolovných kvót a spravodlivých podmienok pre ekonomických operátorov.

Pred ukončením samitu informoval predseda Európskej rady Ch. Michel o **návrhu agendy práce Európskej rady** na najbližšie obdobie. Na riadnom zasadnutí Európskej rady 15. a 16. októbra 2020 bude na stole lídrov téma rokovaní o budúcich vzťahoch medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom, klimatická agenda a vzťahy s Afrikou. 16. novembra 2020 sa uskutoční neformálne stretnutie lídrov členských štátov EÚ v Berlíne ku vzťahom s Čínou. Na riadnom decembrovom zasadnutí Európskej rady budú na programe najmä klimatická agenda, obchodná politika a vzťahy s južným susedstvom EÚ. Na potvrdenie čaká spoločný samit s Africkou úniou. Ďalšie mimoriadne zasadnutie Európskej rady by sa malo konať vo februári k témam ako zdravotníctvo, bezpečnosť a obrana. Paralelne s ním sa uskutoční samit s Východným partnerstvom.

3. HLAVNÉ VÝSLEDKY SAMITU

Hlavným výsledkom mimoriadneho zasadnutia Európskej rady v dňoch 1. a 2. októbra 2020 v Bruseli sú **závery Európskej rady**, ktorých plné znenie tvorí prílohu tohto materiálu. Ich najdôležitejšie elementy možno zhrnúť nasledovne:

Pandémia Covid-19

- Európska rada je **odhodlaná konať jednotne** a vyzýva Radu EÚ, aby spolu s Európskou komisiou ešte viac **zintenzívnili celkové koordinačné úsilie** a prácu v súvislosti s **vývojom a distribúciou vakcín** na úrovni EÚ.

Strategická autonómia

- **Kľúčovým cieľom** Európskej únie je **dosiahnuť strategickú autonómiu** a zároveň **zachovať otvorené hospodárstvo**.

Jednotný trh a priemyselná politika

- Nestačí len rýchly **návrat k normálnemu fungovaniu jednotného trhu**. Je potrebné sa zaoberať zostávajúcou **fragmentáciou, prekážkami a slabými stránkami** a **zvýšiť** svoje **ambície**.
- Európska rada vyzvala na:
 - aktualizáciu **európskeho rámca hospodárskej súťaže** s cieľom zabezpečiť, aby zodpovedal výzvam, ktoré prináša **zelená transformácia, digitálna transformácia** a vyvíjajúca sa **globálna situácia**;
 - formovanie nového **systému globálnej správy hospodárskych záležitostí** založeného na ambicióznom a vyváženom programe voľného obchodu, ktorého stredobodom je **WTO**, so zreteľom na našu **ochranu pred nekalými praktikami a zneužívaním**, ako aj na **zabezpečenie recipacity**.
 - investície do **vzdelávania, odbornej prípravy** a účinného **využívania zručností**.

- EÚ musí presadzovať **ambicióznú európsku priemyselnú politiku**, aby sa jej priemysel stal **udržateľnejším, ekologickejšim, globálne konkurencieschopnejším a odolnejším**.
- Európska rada vyzvala Európsku komisiu, aby určila **strategické závislosti**, najmä v najcitlivejších priemyselných ekosystémoch, ako napríklad v **oblasti zdravia**, a aby navrhla **opatrenia na zmiernenie týchto závislostí**, okrem iného **diverzifikáciou** výrobných a dodávateľských reťazcov, zabezpečením tvorby **strategických zásob**, ako aj **posilnením produkcie a investícií v Európe**.

Digitálna oblasť

- Využitie **príležitostí**, ktoré ponúka **digitálna transformácia**, je kľúčové pre **posilnenie našej hospodárskej základne**, zabezpečenie našej **technologickej suverenity**, posilnenie našej **globálnej konkurencieschopnosti**, uľahčenie **zelenej transformácie**, tvorbu **pracovných miest** a zlepšovanie života občanov.
- Na získanie **digitálnej suverenity** musí EÚ vybudovať skutočne **digitálny jednotný trh**, posilniť svoju schopnosť vymedziť si vlastné pravidlá, prijímať **autonómne technologické rozhodnutia** a rozvíjať a zavádzať **strategické digitálne kapacity a infraštruktúru**.
- Na **digitálnu transformáciu** sa sprístupní **najmenej 20 % finančných prostriedkov** v rámci **Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti**, a to aj pre malé a stredné podniky.
- Európska rada **naliehavo vyzvala** všetky členské štáty, aby s cieľom **zabezpečiť rýchle zavedenie 5G** v celej EÚ predložili do konca tohto roka Európskej komisii svoje **vnútroštátne plány na zavedenie 5G**, ako sa uvádza v akčnom pláne pre 5G.
- V **marci 2021** sa Európska rada vrátila okrem iného aj k situácii týkajúcej sa práce na dôležitej otázke **zdaňovania digitálneho hospodárstva**.

Východné Stredomorie

- Európska rada **potvrdila svoju plnú solidaritu s Gréckom a Cyprom**, ktorých územná celistvosť a zvrchované práva musia byť rešpektované.
- EÚ pripomenula, že v prípade **opätovných jednostranných krokov** alebo **provokácií** porušujúcich medzinárodné právo použije **všetky nástroje a možnosti, ktoré má k dispozícii**, a to aj podľa **článku 29 ZEÚ** a **článku 215 ZFEÚ**, aby **ochránila svoje záujmy**, ako aj záujmy svojich členských štátov.
- Európska rada sa dohodla, že začne realizovať **pozitívnu politickú agendu EÚ a Turecka** s osobitným dôrazom na **modernizáciu colnej únie** a **uľahčenie obchodu, kontakty medzi ľuďmi, dialógy na vysokej úrovni** a pokračujúcu spoluprácu v oblasti **migrácie**.
- EÚ podporila urýchlené **obnovenie rokovaní pod záštitou OSN** a naďalej sa plne zaviazala ku komplexnému riešeniu cyperskej otázky.
- Európska rada **vyzvala na zvolanie viacstrannej konferencie o východnom Stredozemí** a poverila **vysokého predstaviteľa J. Borrella** jej prípravou.

Čína

- Je **potrebné obnoviť rovnováhu v hospodárskych vzťahoch**. Dôležité je tiež dokončiť do konca tohto roka rokovania o komplexnej investičnej dohode medzi EÚ a Čínou. EÚ vyzvala Čínu, **aby prevzala väčšiu zodpovednosť za riešenie globálnych výziev**.
- Európska rada zdôraznila, že je **vážne znepokojená** situáciou v oblasti **ľudských práv** v Číne vrátane vývoja v **Hongkongu** a zaobchádzania s príslušníkmi **menšín**.

Bielorusko

- Európska rada **odsúdila neprijateľné násilie bieloruských orgánov voči pokojným demonštrantom**, ako aj zastrašovanie, svojvoľné zatýkanie a zadržiavanie po **prezidentských voľbách**, ktorých výsledky **neuznáva**.
- Európska rada **odsúhlasila uloženie reštriktívnych opatrení** a vyzvala **Radu EÚ**, aby **bezodkladne prijala príslušné rozhodnutie**.
- Európska rada vyzvala bieloruské orgány, aby **ukončili násilie a represie**, **prepustili všetkých politických väzňov**, **rešpektovali slobodu médií a občiansku spoločnosť** a **začali inkluzívny národný dialóg**.

Konflikt v Náhornom Karabachu

- Európska rada vyzvala na **okamžité zastavenie násilností** a naliehavo vyzýva zúčastnené strany, aby sa opätovne **zaviazali k trvalému prímeriu a mierovému urovnaniu konfliktu**.
- Európska rada **vyjadrila podporu spolupredsedom Minskej skupiny OBSE** a žiada vysokého predstaviteľa J. Borrellu, aby preskúmal, ako môže EÚ ďalej podporovať proces urovnania konfliktu.

Alexej Naval'nyj

- Európska rada **odsúdila pokus o vraždu Alexeja Naval'ného** vojenskou chemickou nervovoparalytickou látkou zo skupiny „Novičok“.
- Európska rada **vyzvala orgány Ruskej federácie, aby v plnej miere spolupracovali s Organizáciou pre zákaz chemických zbraní (OPCW)** s cieľom zabezpečiť nestranné medzinárodné vyšetrovanie, ako aj to, aby boli zodpovedné osoby postavené pred súd.

4. ODPORÚČANIE A ĎALŠIE KROKY

- V súlade s deklarovaným cieľom **zlepšiť úroveň európskej koordinácie boja s pandémiou ochorenia Covid-19** odporúčame pokračovať v zdieľaní čo najpodrobnejších dát s Európskym centrom pre prevenciu a kontrolu chorôb (ECDC) a aktívne sa zasadzovať za **jednotné definovanie základných protiepidemiologických opatrení** a kritérií na ich zavedenie na európskej úrovni.

- V **záujme zachovania jednoty EÚ** v kontexte situácie vo Východnom Stredomorí je potrebné **naďalej presadzovať podporu a solidaritu Grécku a Cypru** ako členským štátom Európskej únie. Je potrebné naďalej zdôrazňovať význam dodržiavania pravidiel ako aj medzinárodného práva a **v prípade ich porušenia vyvodiť dôsledky**.
- Je žiadúce naďalej **sledovať vývoj situácie v Bielorusku**. Ak A. Lukašenko nevyužije šancu na začatie **rokovaní o nastolení demokracie**, ktorá mu bola daná jeho nezaradením na schválený sankčný zoznam, Slovenská republika musí trvať na **zaradení jeho osoby a jeho rodinných príslušníkov na sankčný zoznam**.
- V rámci nadchádzajúcich diskusií na európskej úrovni a osobitne v kontexte Európskych rád je potrebné venovať na národnej politickej ako aj expertnej úrovni **zvýšenú pozornosť vnútornej príprave ku ďalším kľúčovým témam** – budúcim vzťahom medzi EÚ a Spojeným kráľovstvom, klimatickej agende, konceptu strategickej autonómie, viacročnému finančnému rámcu na roky 2021 až 2027, vzťahom EÚ s Afrikou, Čínou a krajinami Východného partnerstva.